

ידעת חנותנו במדבר (במדבר י, לא)

כתב וצילם: יעקב שקולניק

מפל מים אדיר, קניון עמוק והר נישא הם ביטוי לעוצמתו של הטבע. עץ במדבר, צנוע ככל שיהיה, הוא ביטוי לחוכמתו ולתושייתו. תמצאו אותו בערבה המתעלפת בחום הקיץ; תיתקלו בו בערוצי הר הנגב, מחכה בסבלנות לכמה טיפות של גשם, לעתים לשווא; וכאילו כנגד כל הסיכויים, תתפלאו למראהו בים החולות של מערב הנגב.

כמה מעצי המדבר מעניקים מחסה לחניונים והופכים את השהייה בצלם לנעימה. בדרך כלל החניונים שוכנים במקומות בעלי ערך מוסף מבחינה היסטורית, תרבותית או אקולוגית. לפניכם ארבע דוגמאות.

עצי השקמה החסונים הם מסמליו המובהקים של מישור החוף הדרומי. השקמה אמנם אינה עץ בר ישראלי במלוא מובן המילה, אבל היא התאזרחה אצלנו כבר בימי קדם, ועל כך יעיד ספר הספרים שלנו, שבו נזכרת השקמה אי אלה פעמים.

כגבעת התותחים, הידועה גם כגבעת התאנים, צמח עד מלחמת העצמאות אחד מבוסתני הכפר עיבדיס, שהותיר אחריו עצי תאנה, זית, גפן וצבר. כיום הגבעה היא אי קטן של טבע בים של שדות, ובראשה שני עצי שקמה גדולים ויפים.

הגבעה ועצי השקמה מילאו תפקיד חשוב במלחמת העצמאות. בנימין זאב פון וייזל, רופא והיסטוריון שהתגייס לחיל התותחנים בגיל 51, הציב כאן שני נפוליונצ'יקים (תותחי שדה קטנים מתוצרת צרפת) שירו על עמדות המצרים. הוא טיווח את הירי בעודו משקיף על שדה המערכה מעצי השקמה שעליהם טיפס. מושקו רום ז"ל, שהיה רכז השטחים הפתוחים במועצה האזורית שפיר, בסיועו של מאיר מינדל מקיבוץ נגבה, הציב כאן שלט המפרט את תולדות הגבעה.

לגבעת התאנים מוליכה דרך עפר עבירה לכל רכב (אחרי גשם רב היא עלולה להיות בוצית). מכביש 3, מול הכניסה למשואות יצחק, פונים דרומה בדרך עפר (אחרי הגשם היא עלולה להיות בוצית). הדרך מתעקלת שמאלה ומיד ימינה. ממשיכים דרומה כ-600 מ', פונים שמאלה ומיד שוב ימינה ונוסעים עוד כחצי קילומטר.

גבעת התותחים ליד נגבה

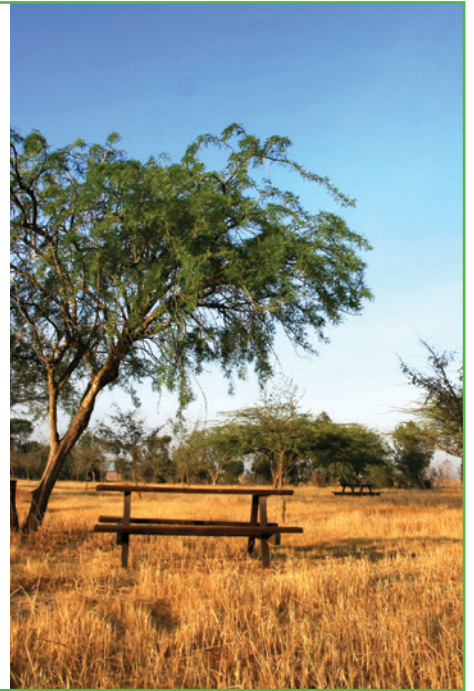
חניון נחל אסף

חניון נחל אסף שבנגב המערבי מציג אוסף מעניין של עצים, שאת כולם נטעה קק"ל. יש להניח שבעבר שלטה במרחב הזה השיטה הסלילנית, כפי שמעידים עצי בר מעטים ממין זה ששרדו בשטח. קק"ל ומינהל המחקר החקלאי עוסקים בשנים האחרונות באיסוף זרעי שיטה סלילנית מהטבע ובייעור מחודש של המין בנגב המערבי בעצים שמקורם מפרטים שצומחים באזור הזה ממש.

בחניון שבנחל אסף נטעה קק"ל מגוון רב של מיני עצים ובהם שיזף מצוי - מין נוסף הצומח בר באזור - ושקמה, עץ פרי בעל צל נדיב שתמיד נעים להיפגש עמו. עוד ניטעו כאן עצי הבוסתן תות לבן ותות שחור ושני מינים צופניים מהמדבר הצפון אמריקאי - ינבוט לבן וינבוט המסקיטו.

חניון נחל אסף הוא תחנה בנתיב אנז"ק - מסלול תיירותי באורך של כ-100 ק"מ העוקב אחר מסע בן כשלושה לילות, שבמהלכו צעדו הפרשים האוסטרלים והניו זילנדים במלחמת העולם הראשונה מגזרת עזה לבאר שבע. לתמרון זה נודעה חשיבות רבה במתקפה הבריטית על באר שבע. בחניון, הנגיש לאנשים עם מוגבלויות, מוצבים שלטי הסבר על המערכה.

מצומת רעים ממשיכים דרומה בכביש 232, ואחרי כ-30 מ' בלבד פונים ימינה ונכנסים לדרך עפר. הדרך פונה שמאלה במקביל לכביש ומגיעה לחניון נחל אסף לאחר כחצי ק"מ.

חניון בארותיים

חניון בארותיים הוא תמיד הפתעה נעימה. ככה פתאום, אחרי נסיעה בנוף חשוף, מתגלה לעיני המטייל עמק קטן ובו חורשה גדולה של עצי אשל הפרקים, שמתוכה מיתמרים שלושה עצים גדולים של איקליפטוס המקור. החורשה נפלאה. הענפים הגדולים של עצי האשל מסתעפים היישר מן הקרקע ויוצרים מראה של יער מן האגדות.

לעצי החניון, שנקרא על שם שתי הבארות שבו, באר משה ובאר אהרון, יש סיפור מיוחד. הוותיקים שבהם ניטעו כבר בשנת 1915, כנראה על ידי בוגרי מקווה ישראל ואיכרים מבני המושבות, שהיו חייבים בגיוס לצבא העות'מני כפלוגת נוטעים. נראה כי השלטונות העריכו שהיישוב היהודי יוציא מקרבו נוטעים מוצלחים הרבה יותר מאשר לוחמים קרביים.

החורשה נמצאת למרגלותיו המערביים של היישוב עזוז (כביש 2021).

חניון הזיל

עצי השיטים העומדים בערבה הם שמעניקים לה את אופייה. כל עץ שיטה הוא נווה מדבר בזעיר אנפין המעניק צל, מזון ומסתור לעולם שלם של בעלי חיים - צבי מדבר המלחך בתאוה את הפירות והזרעים העתירים חלבון; ציפורים הנהנות משלל החרקים שניזונים מעלי העץ; ויש גם הצמח הטפיל הרנוג השיטים, לא עלינו, שקיומו תלוי לגמרי בעצי השיטה.

בצל אחד מעצי השיטה, בדרך החקלאית שמסתעפת מדרך השלום, הוקם חניון קטן. לידו ניצבת משאית ישנה שעל שמה נקרא המקום **חניון הזיל**. זיל הם ראשי התיבות של המילים "זאבד אימיני ליחצ'ובה", מפעל סובייטי לייצור מכוניות ובהן גם כלי רכב ששימשו את הצבא האדום ואת צבאות סוריה ומצרים. כמה כלי רכב נלקחו שלל בידי צה"ל והוצבו כמטרות בשטחי אש. הרפתקנים נעו בהם במדבר. אחד הזילים האלה, המוצב בחניון, העניק למקום את שמו. סעיף המתפצל מערבה מדרך השלום שבערבה, כ-3 ק"מ מצפון לעין יבה.

e-yarok
eyarok.org.il
קו ליעור: 1-800-350-550

רוצים עוד?

הירשמו ל-e ירוק, אתר הטיוולים של קק"ל, ותקבלו ניוזלטר עם שפע המלצות למסלולים נפלאים ולטיוולים מודרכים ברחבי הארץ

